

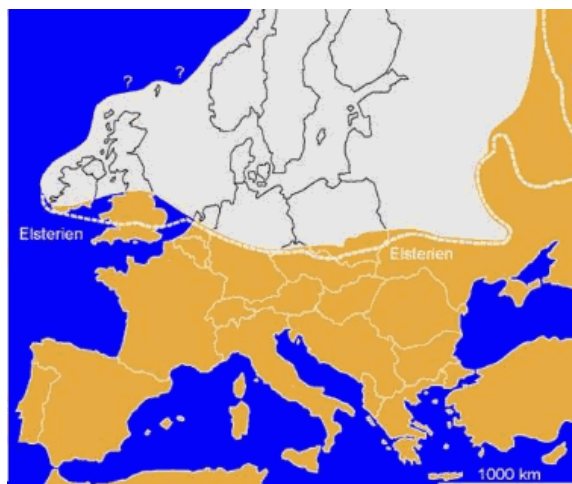
Lochemse berg

Toegegeven, het klinkt nogal overdreven om een verhoging in het landschap van nog geen 50 meter 'berg' te noemen. Toch heten dit soort heuvels in Nederland nu eenmaal 'berg', of het nu de Holterberg, de Markelose berg of de Lemelerberg is. Allemaal zijn ze ontstaan door opstuwing van de bodem door bewegend landijs tijdens de ijstijd.

Vanuit het laaggelegen veengebied is het silhouet van de Lochemse berg te zien in de vorm van een kamelenrug met verschillende bulten.

De aarde heeft in zijn bestaan heel wat perioden van warmte en extreme kou gekend. Tijdens de koude perioden, de ijstijden, waren grote delen van de aardbol met ijs bedekt. In de voorlaatste ijstijd, de zogenoemde Riss-ijstijd of Saalien, was het noordelijk deel van Nederland bedekt met gletsjers die reikten vanuit Scandinavië. In hun gestage loop stroopten zij de ondergrond op en namen keileem en zwerfstenen mee.

In de voorlaatste ijstijd bedekte landijs vanuit het Noorden een groot deel van Nederland.

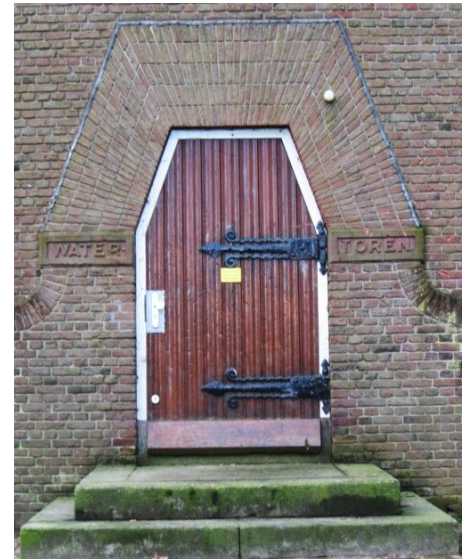
Bij het terugtrekken van dit landijs, zo rond 130.000 jaar voor het begin van onze jaartelling, bleven die leem en stenen achter als heuvels in het landschap. Zo zijn in eenzelfde periode de stuwwallen ontstaan bij Nijmegen, op de Veluwe, de Utrechtse heuvelrug, de Sallandse heuvelrug. En ook bij Markelo, Neede en Lochem. Toen de ijskap begon te smelten, voerden brede stromen aan weerszijden van de berg het water westwaarts weg door de laagvlakten. In de daarop volgende (laatste) ijstijd zijn door erosie dalen in de Lochemse Berg ontstaan. Ze staan nu droog en heten daarom droogdalen. Rondom de stuwwal ligt een gordel van dekzanden, die in de laatste ijstijd zijn afgezet. In die tijd was de stuwwal zelf niet begroeid, daarvoor was het te droog en te koud. Het materiaal werd door de wind van de stuwwal geblazen en ingevangen in het omringende laagland.

In de ondergrond bevinden zich enige kolenlagen, maar niet in winbare hoeveelheden. Ook is er steenzout, kalksteen en gips te vinden. Uit gevonden resten van ijzerslakken in de buurt van de Schoneveldsdijk valt op te maken dat daar ooit ijzer is gesmolten en dat er dus ijzeroer is gevonden, een elders in de Achterhoek bekend fenomeen. Maar "vanouds bekend" was vooral het Lochemse diamant: doorschijnende kwarts, die geslepen was als bergkristal. Omstreeks 1810 schijnt een Lochemse burgemeester zijn rokkostuum met knopen van Lochemse diamanten te hebben getooid.

De Lochemse berg bestaat eigenlijk uit drie bergen: de Paas(ch)berg (vroeger Geeselberg) van 36,8 m, de Lochemer berg (of Langenberg) van 49,2 m en de Kale berg (of Kalenberg) van 47,3 m. Voor sommige andere toppen waren ook wel de namen Zwiepschenberg, Hassingberg en Duivelsberg in gebruik.

De naam Geeselberg voor de Paasberg kwam ongetwijfeld doordat het een executieplaats was: in de zeventiende eeuw stonden daar galg en rad. Bovendien bleek die steile, windvangende hoogte al vanaf de middeleeuwen een ideale plek voor molens. Tot in de twintigste eeuw stonden er op de Molenbelt een korenmolen en een eekmolen. Het gemalen eek (eikenschors) werd gebruikt door de leerlooierijen langs de Berkel. Op het hoogste punt van de Paasberg stond een uitkijktoren; in 1924 werd daar een markante watertoren gebouwd. Aan de westkant van de Paasberg is in de crisisjaren van de twintigste eeuw het openluchttheater 'DE ZANDKUIL' (28) gerealiseerd.

Het hoogste punt van de Lochemer berg wordt gemarkeerd door een Belvédère. Op de flank van de Kale berg is de bekende WITTE WIEVEN (3) kuil te vinden en op een andere flank staat de kapel van de WOODBROOKERS (27).

De watertoren op de Paasberg, ontworpen door architect H. Wessel, is een beschermd rijksmonument.

Op het hoogste punt van de Lochemer berg is in 1893 op initiatief van het Lochemse Verfraaiingsgezelschap een stenen uitzichttoren verrezen: de Belvédère. Vanwege de hoge bomen en onbetrouwbare trappen biedt deze allang geen uitzicht meer over de omgeving.

De Paasberg, aan de rand van Lochem gelegen, werd in de loop der tijd steeds meer opgenomen in de stadsuitbreiding. De Lochemer en de Kale berg waren van oudsher in gebruik als gemeenschappelijke markegronden, met hei en hakhout op de hoger gelegen delen en landbouwgrond op de flanken: de enken. Het beboste gedeelte is natuurgebied gebleven, sinds 1934 voor het grootste gedeelte onder beheer van Geldersch Landschap. Dat houdt het afwisselende karakter van het landschap in stand. In de bossen is het een beheer gericht op natuurwaarden, houtproductie en belevingswaarde. Daardoor ontstaat een bos met een goede, rijke ondergroei en verschillende boomlagen, maar ook met daartussen oude, dikke bomen. Tussen de bossen in ligt het accent op de landschappelijke waarden en natuurwaarden. Hier ligt een kleinschalig agrarisch landschap met houtwallen.

*Frederik W. van Eeden, de vader van de gelijknamige literator en idealist, publiceerde in 1871 het boekje 'De Lochemse berg en zijne omgeving'. In 1984 werd het opnieuw uitgegeven door Boekhandel Lovink te Lochem. In dat boekje beschrijft van Eeden de ruime omgeving van de Lochemse berg, inclusief de talloze planten die hij aantreft, hun namen en de herkomst daarvan. Soms bewandelt hij zijpaden, zoals in een tirade tegen loslopende honden. Een speciale ode wijdt hij aan de Germaanse eik (*Querus pendunculata*), "de prachtigste van alle eiken en een boom met een geweldig, diep ontzagwekkend uiterlijk", zoals naar zijn zeggen "noch de Baobabs van Afrika, noch de heilige vijgenbomen van Indië, noch de Eucalypten van Australië, noch de reuzendennen van Amerika" dat hebben.*

Gevarieerd bos op soms steile hellingen.